

Еріх Марія Ремарк «Три товариші»

Пишу про час, який
пройшов по людях, наче
по рейсах.

Еріх Марія Ремарк

Еріх Марія Ремарк — німецький письменник-реаліст, ветеран Першої Світової війни, представник літератури «втраченої генерації». Провідна тема його творчості — тема безглуздої жорстокості війни та понівеченої долі молодого покоління — розкривається в романах «На Західному фронті без змін» (1929), «Повернення» (1931), «Три товариша» (1937). Політемігрант, антифашист, гуманіст, Е. М. Ремарк присвятив свої твори боротьбі з будь-якими формами насильства, соціальної та духовної несвободи. Це такі популярні романи, як «Люби ближнього твого» (1940), «Час жити і час помирати» (1945), «Тріумфальна арка» (1946), «Чорний обеліск» (1959) та ін.

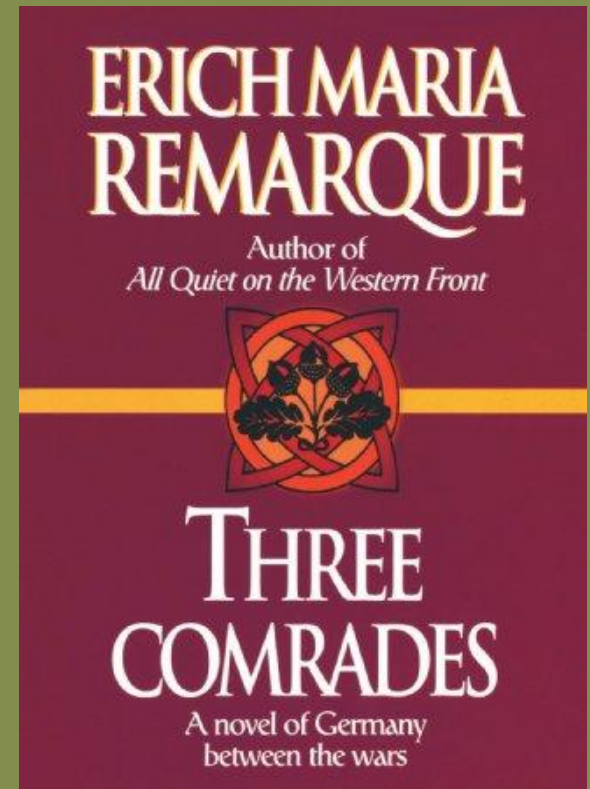
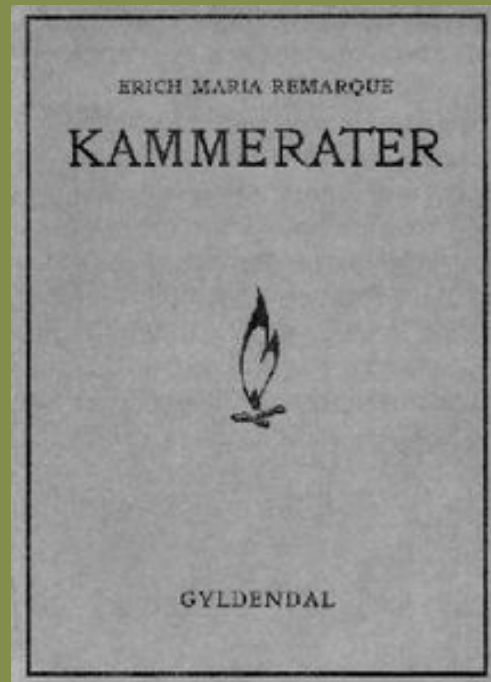

Цікаві факти:

- Справжнє ім'я письменника - Еріх Пауль Ремарк. Він змінив друге ім'я на честь своєї матері, яка померла в 1918 році.
- Еріх так соромився своєї першої виданої повісті, що згодом купив весь тираж.
- Ремарк любив читати Достоевського.
- Шлюб Ремарка з його дружиною Юттой тривав трохи більше 4 років, після чого вони розлучилися. Але, в 1938 році Ремарк знову уклав з Юттой шлюб, для того, щоб допомогти їй виїхати з Німеччини і отримати можливість жити в Швейцарії, де в той час жив він сам, а пізніше вони разом поїхали в США. Офіційно розлучення було оформлене лише в 1957 році. Письменник до кінця життя виплачував Ютті грошову допомогу, а також заповів їй 50 тисяч доларів.
- Коли Марлен Дітріх поїхала в США, Ремарк писав їй листи щодня.
- Ремарка висунули на Нобелівську премію, але завадив протест Ліги німецьких офіцерів. Письменника звинувачували і в тому, що він написав роман на замовлення Антанти, і що він вкрав рукопис у вбитого товариша. Його називали зрадником батьківщини, плейбоєм, дешевою знаменитістю.

До роботи над романом «Три товариші» Ремарк приступив в 1932-му році. Через чотири роки твір побачив світ у датському видавництві Gyldendal. Книга про дружбу трьох фронтових друзів вперше була перекладена на російську мову в 1958 році. В даний час роман «Три товариші» вважається класикою німецької та світової літератури. По ньому знімаються фільми, ставляться спектаклі.

Головні герої роману – Роберт Локамп, Отто Кестер і Готтфрід Ленц – пов'язані один з одним тісними узами дружби. Вони разом воювали в Першу Світову: втрачали бойових товаришів, намагалися подолати жахи війни і вижити. «Мирне» (голодне і безробітне) час ще більше згуртувало трьох друзів: корп над ремонтом автомобілів в майстерні вдень і випиваючи вночі, герої прагнуть не так забути своє минуле або влаштуватися в сьогоденні, скільки просто жити, оскільки життя – єдина цінність, яку має сенс зберігати що у війсь

СЮЖЕТ

Дія відбувається в Німеччині приблизно 1928 року. Троє колишніх вояків, товаришів від часу Першої світової війни — Роберт Локамп (Роббі), Отто Кестер і Готфрід Ленц — мають в містечку невелику авторемонтну майстерню.

Розповідь у «Трьох товаришах» ведеться від імені тридцятирічного механіка та піаніста Роберта Локампа. З ним же пов'язана любовна лінія роману. Зі своєю коханою – дівчиною з вищого суспільства, смертельно хворою на туберкульоз Патрицією Хольман – Роберт знайомиться в День свого Народження, на дорозі. Час і місце зустрічі героїв – глибоко символічне: воно зумовлює розвиток їх взаємовідносин у часі (Роберт і Пат знайомляться до того, як перед автомайстернею розквітає стара слива, тобто, десь в кінці зими – початку весни, проводять разом рік і вимушено розлучаються зі смертю Патриції наступної весни) і просторі (дорога в «Трьох товаришах» – це не тільки символічний спосіб життя, на якій можливо все (нові зустрічі та знайомства, спроби затвердити свою перевагу, природні труднощі і перешкоди, аварії і бійки), але й звичайнісіньке асфальтове полотно, по якому мчить гоночний автомобіль Кестера – «Карл»). У романі зображений розвиток їхньої любові на тлі економічної, політичної кризи в міжвоєнній Німеччині.

Зазвичай заробляють троє товаришів завдяки експерту страхового товариства «Фенікс» інспектору Барзигу — він постачає для автомайстерні машини після аварій. У вільний час троє товаришів їздять старою, але відтюнінгованою машиною з великим кузовом. За скромний зовнішній вигляд і величезну швидкість, яку розвиває автомобіль, троє друзів прозвали його «Карлом» — «привидом шоссе». Окрім ремонтів та їзди машиною, товариші люблять випивати разом з Фердинандом та Валентином у пивниці Альфонса чи кафе «Інтернаціональ», де Роббі грає на роялі.

Саме через кафе Роббі товаришує з місцевими повіями Лілі, Розою, гомосексуалістом Кікі й вдівцем-самітником Стефаном Григоляйтом, головою Спілки скотопромисловців. Неподалік від «Інтернаціоналю» Локамп знімає невеличку квартиру в будинку біля цвинтаря. Якраз на

Художня *проблематика роману* пов'язана з темою «втраченого покоління» – молодих людей, які потрапили на фронт Першої Світової війни в дуже юному віці, від 14 до 18 років. Час дії «Трьох товаришів» – кінець 20-х років ХХ століття, імовірно 1928-й рік. Місце дії – післявоєнна Німеччина, імовірно – Берлін. На німецьку столицю вказують згадки у творі берлінських будинків і особливий столичний діалект, що міститься в оригінальному, німецькомовному тексті.

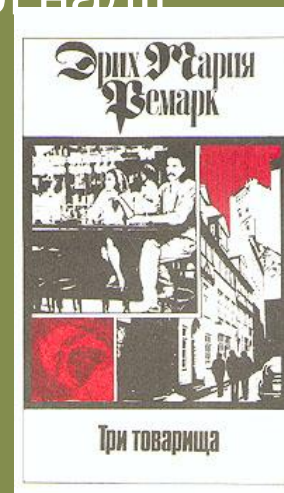
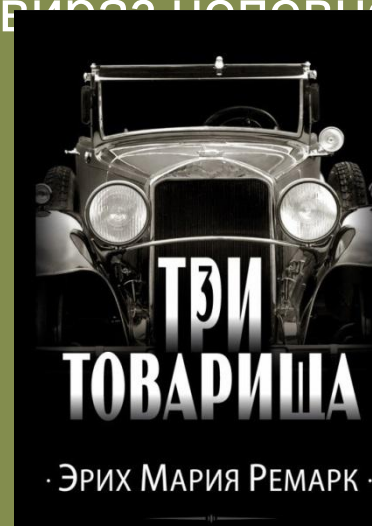
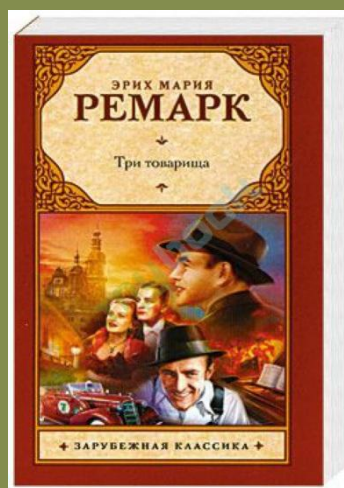
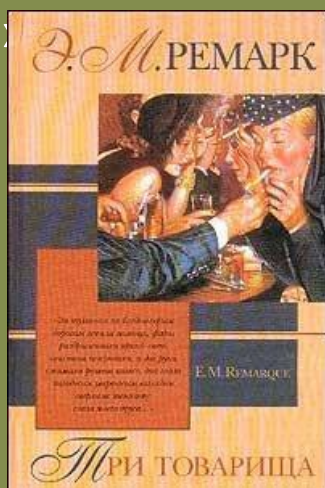
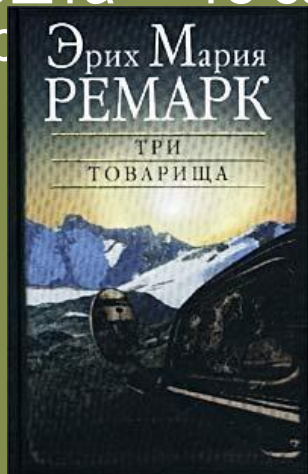

Проте разом з героями читач підмічає профашистські настрої і конкретні політичні зміни, характерні для Німеччини 30-х років, якою править Гітлер. Історичні паралелі, що спостерігаються у творі, автор вводить з певною метою. Роман, який був написаний напередодні другої світової війни, прагнув застерегти від нового воєнного лиха. Твір нагадував про розтрощені долі молодих солдат минулої війни, яким тепер вже за 30 років, змушував замислитися над одвічними людськими цінностями, серед яких — щира дружба і вірне кохання.

У романі відсутні докладні описи навколишнього світу. Калейдоскопічно, фрагментарно у тексті з'являються сцени із життя Німеччини кінця двадцятих — початку тридцятих років; саме у такий спосіб Ремарк створює гнітючу картину: безробіття, інфляція, невпевненість у завтрашньому дні, злидні. Голодні перед багатими вітринами продовольчих магазинів. В романі йдеться і про те, що на вулицях Берліна неспокойно: відбуваються політичні демонстрації під різними прапорами, бурхливі політичні збори, зіткнення, стрілянина, втручання поліції.

Тон оповіді підкреслено об'єктивний: оповідач — байдужа до політики людина. Тому в романі не називаються партії, чиї збори відвідують філателіст і Готфрід Ленц. Колії Роберт Локамп і Отто Кестер розшукують Готфріда, якому загрожує небезпека, то не відрізняють правих від лівих; тільки прапори та уніформа різні, а решта — те саме: «на обличчях той самий вираз чеперної надії».

Глибоким символічним змістом наповнено у творі образ дощу; за допомогою цього образу письменник передає відтінки домінуючого настрою героїв. Пат вви-жається, що вона помре під дощем: волога шкідлива для її хворих легенів. Дощ іде у вересні: він віщує розлуку закоханим, небезпеку для здоров'я Пат. Роберт виходить із клініки професора Жафе, де він побачив стільки страждань, а на вулиці йде дощ.

Особливого значення у Ремарка набувають картини природи. Вони постають у романі наче несподівано. Природа у Ремарка вічна і прекрасна, живе незалежно від людини своїм потаємним жи

Вибрані цитати:

- «Ходяче кладовище біфштексів», — завершальна фраза п'яного Роббі під час сварки з товстим перехожим.
- Скромність і сумлінність винагороджуються лише в романах.
- «Лише дурень перемагає в житті, розумник бачить забагато перешкод і втрачає певність, доки встигне щось розпочати», — Фердинанд Грау.
- «Усі ми живемо з ілюзій та боргів... Ілюзії від минулого, а борги — у рахунок майбутнього», — Готфрід Ленц та Фердинанд Грау.
- «Жінка не повинна говорити чоловікові, що любить його. Про це хай говорять її сяючі, щасливі очі», — Робі.
- Любов зароджується в людині, але ніколи не кінчається у ній.
- Щастя — найбільш невизначена і дорога річ на світі.
- Вміти забутися — ось девіз сьогоднішнього дня, а безкінечні роздуми, право ж, ні до чого!
- Від принципів необхідно інколи відступати, інакше вони не доставляють радощів.
- Людське життя тягнеться дуже довго для однієї любові.
- Мораль — це вигадка людства, але не висновок з життєвого досвіду.
- «Краще вже померти, коли хочеться жити, ніж дожити до того, що хочеться померти», — Пат.
- «Якщо х

Постановки і екранізації:

1938 — фільм «Three Comrades» («Три товариші») — фільм режисера Френка Борцага (США)

- 1998 — фільм «Квіти від переможців» — дія перенесена в 1990-і роки до Росії. Режисер Олександр Сурін.
- 1999 — спектакль, постановка Галини Волчек. Театр «Современник».
- 2009 — вистава, постановка Вадима Сікорського. Театр ім. М. Заньковецької у Львові.

